

Mikrofon podnebnju: znanje in kompetence za odzivanje na podnebne spremembe: varstvo biodiverzitet in javno zdravje

Ekološka vloga krajinskega oblikovanja v mestih

Živa Pečenka

CARE
4 CLIMATE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

EKOLOŠKA VLOGA KRAJINSKEGA OBLIKOVANJA V MESTIH

ŽIVA PEČENKO

WETTE + KÜNEKE GBR, LANDSCHAFTSARCHITEKTEN

14.10.2022, ŠTUDENTSKI FORUM: MIKROFON PODNEBJU

Pojmi

Krajinska arhitektura: stroka, ki se ukvarja z načrtovanjem, oblikovanjem in upravljanjem krajine, načrtovanjem prostora in varstvom okolja

Krajinsko oblikovanje (projektiranje):

- oblikovanje različnih odprtih prostorov in zelenih površin
- oblikovanje parkov, vrtov, trgov, ulic, zunanjih ureditev objektov, terapevtski vrtovi
- merilo med 1:1 in 1:500
- načrt krajinske arhitekture

Zelena infrastruktura:

- mreža, v kateri se prepletajo narava, polnaravna območja in zelene površine
- zagotavlja ekosistemske storitve, na katerih temeljita blaginja ljudi in kakovost življenja

A Network of Wetland Habitats

B Canal & Railway Green Routes

C Allotments, Orchards & Village Greens

D Green Buildings

E Network of Heathland, Woodland & Grassland Habitats

F Multi-Use Trails

G Linking Parks, Open Spaces & Green Streets

H Coastline

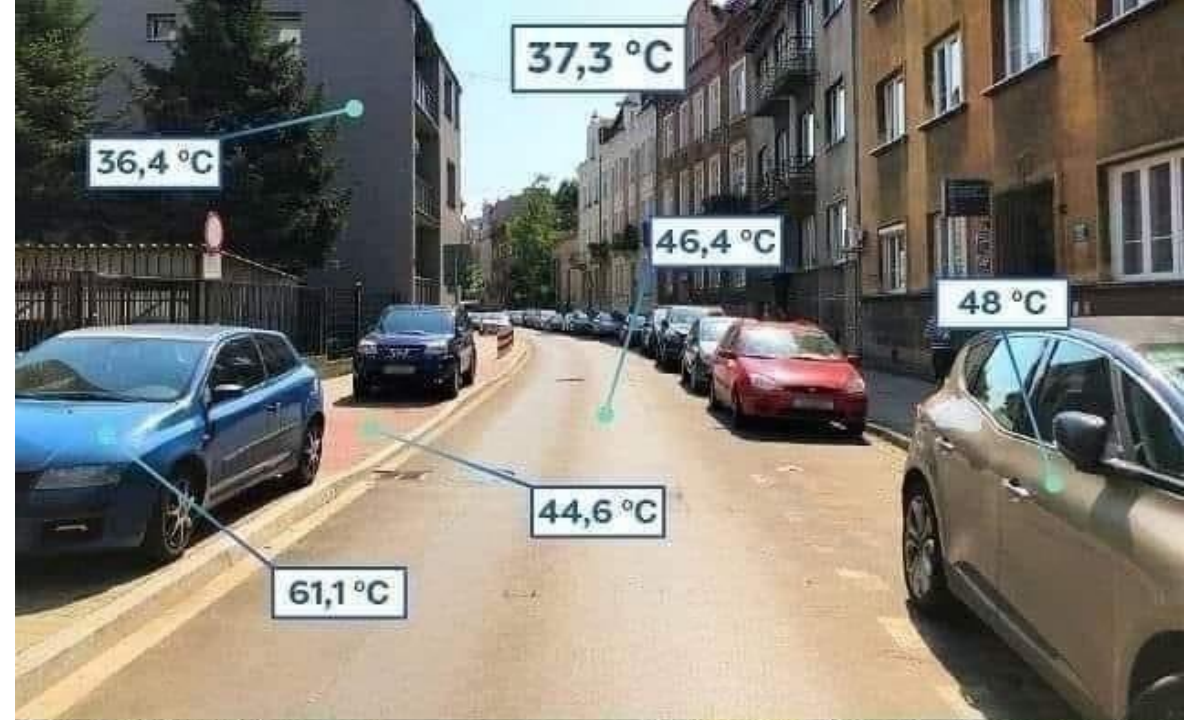

Ekološka vloga krajinskega oblikovanja

KAKOVOSTI ČLOVEKOVEGA OKOLJA

- varovanje in zagotavljanje kakovosti zraka, zvočnega okolja in ugodnih klimatskih razmer v mestu

Slovenske Gorice

Ekološka vloga krajinskega oblikovanja

KAKOVOSTI ČLOVEKOVEGA OKOLJA

- varovanje in zagotavljanje kakovosti voda

Atelier Descombes Rampini / Superpositions
Reka Aire, Švica

BASE Landscape Architecture,
Perreux-sur-Marne, Francija

Ekološka vloga krajinskega oblikovanja

KAKOVOSTI NARAVNEGA OKOLJA V MESTU

- zagotavljanje biodiverzitete
- ustreznih pogojev za ohranjanje naravnih kakovosti območij ter ustreznih življenjskih okolij, habitatov rastlin in živali
- ustvarjanje pogojev za ekološko ravnovesje v širšem prostoru mesta

SLA

Sankt Kjelds Square and Bryggervangen,
Kopenhagen, Danska

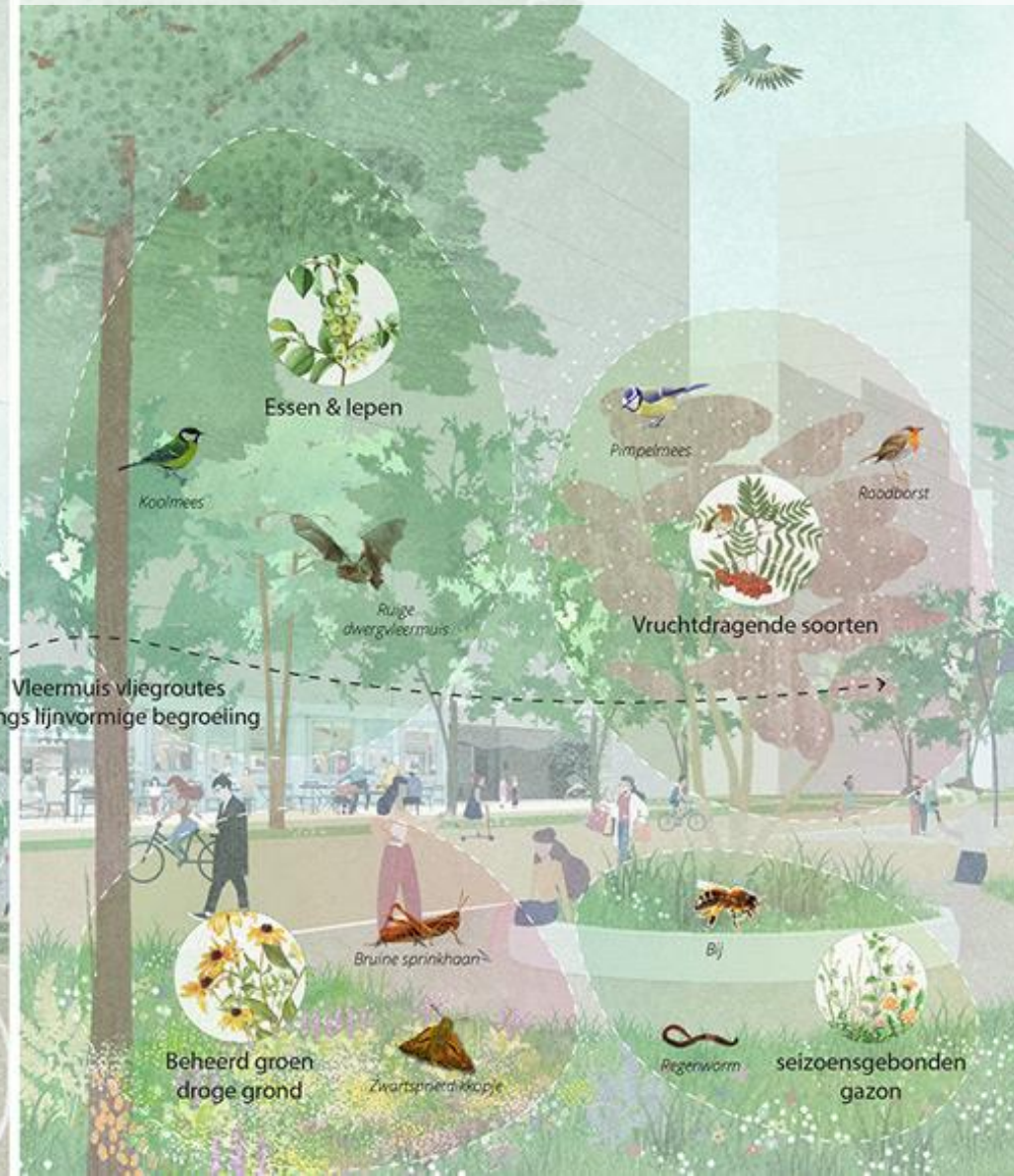
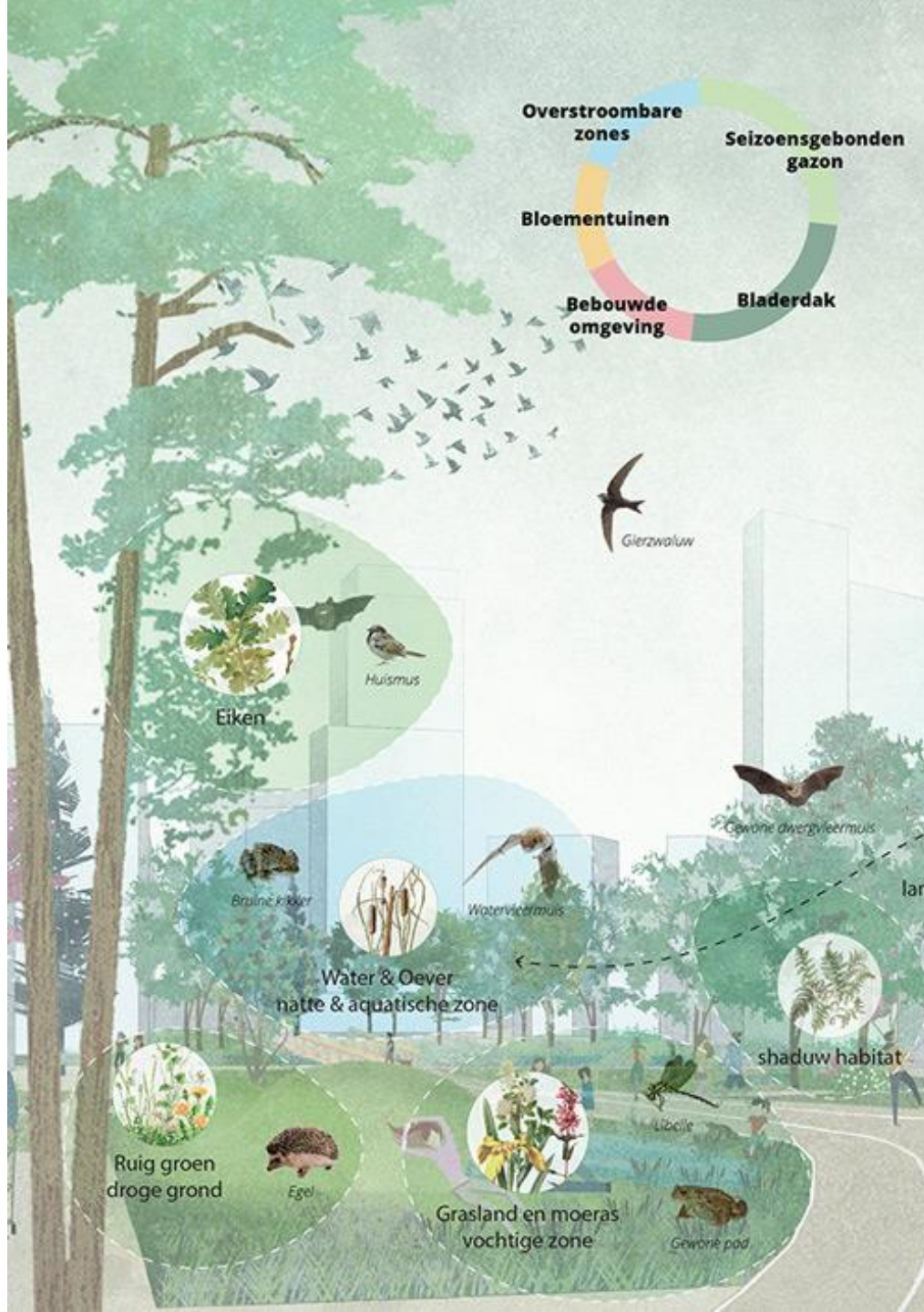

Felixx Landscape architecture

Hondsrug Park, Amsterdam, Nizozemska

Ekološka vloga krajinskega oblikovanja

KAKOVOSTI NARAVNEGA OKOLJA V MESTU

- uravnavanje odtočnega režima na območju mesta
- spodbujanje samočistilne sposobnosti naravnih sistemov
- ustvarjanje pogojev za varstvo pred naravnimi nesrečami, kot so poplave, erozijski procesi

Wette+Küneke GbR

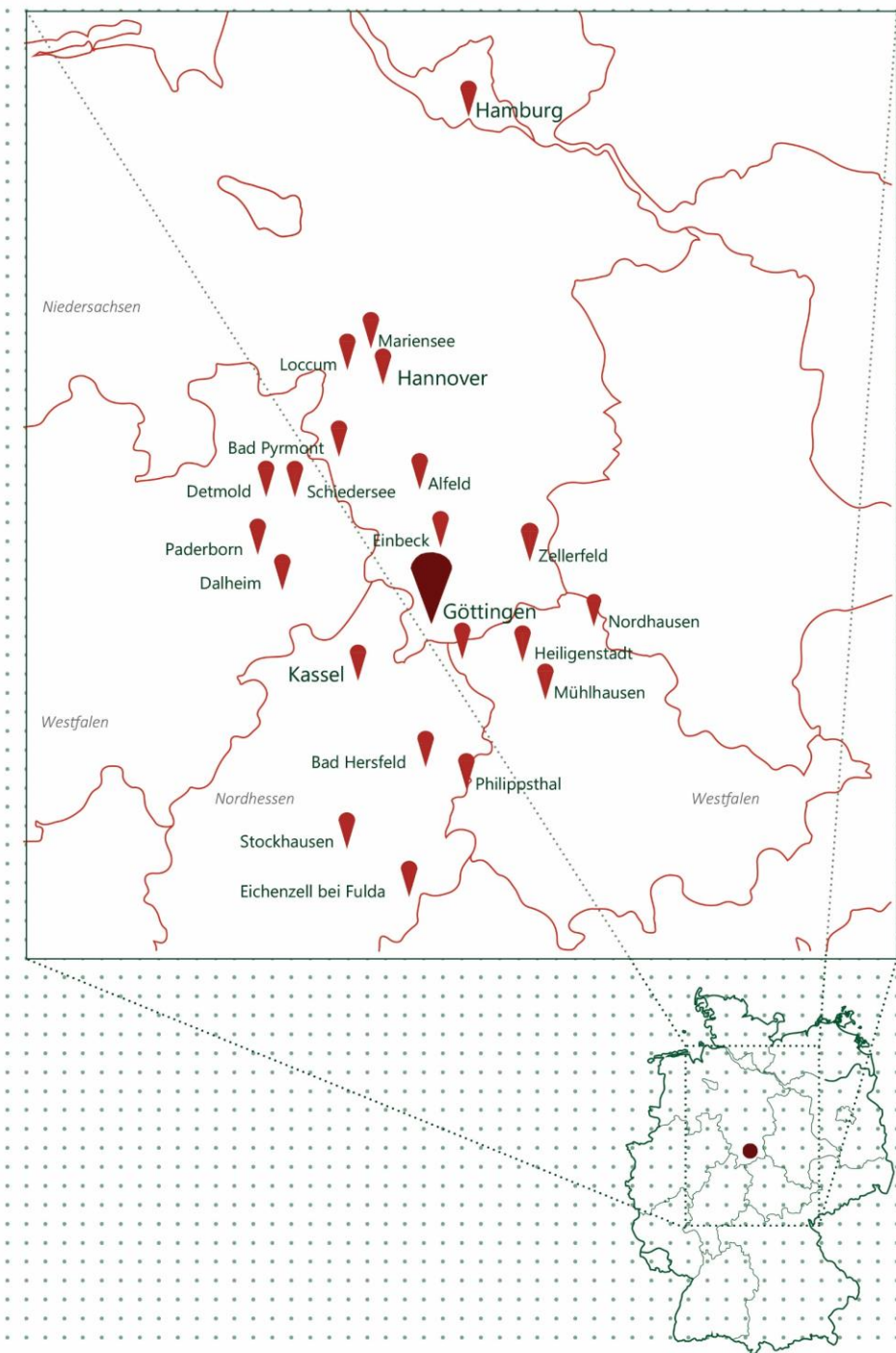
Sartorius zelena streha, Göttingen, Nemčija

O krajinskoarhitekturnem biroju **Wette + Küneke** **Landschaftsarchitekten**

- letos 30 let obstoja
- katere tipe odprtega prostora oblikujemo: zgodovinske parke, vrtove, javni odprti prostor, trge, javne parke, ulice, stanovanjsko krajino, zunanje ureditve inštitucij in podjetij, zelene strehe
- zadnje čase čedalje več povpraševanja po načrtovanju zelene infrastrukture in krepitvi biodiverzitete

BioDiversum am Max-Planck-Institut für biophysikalische Chemie, Göttingen

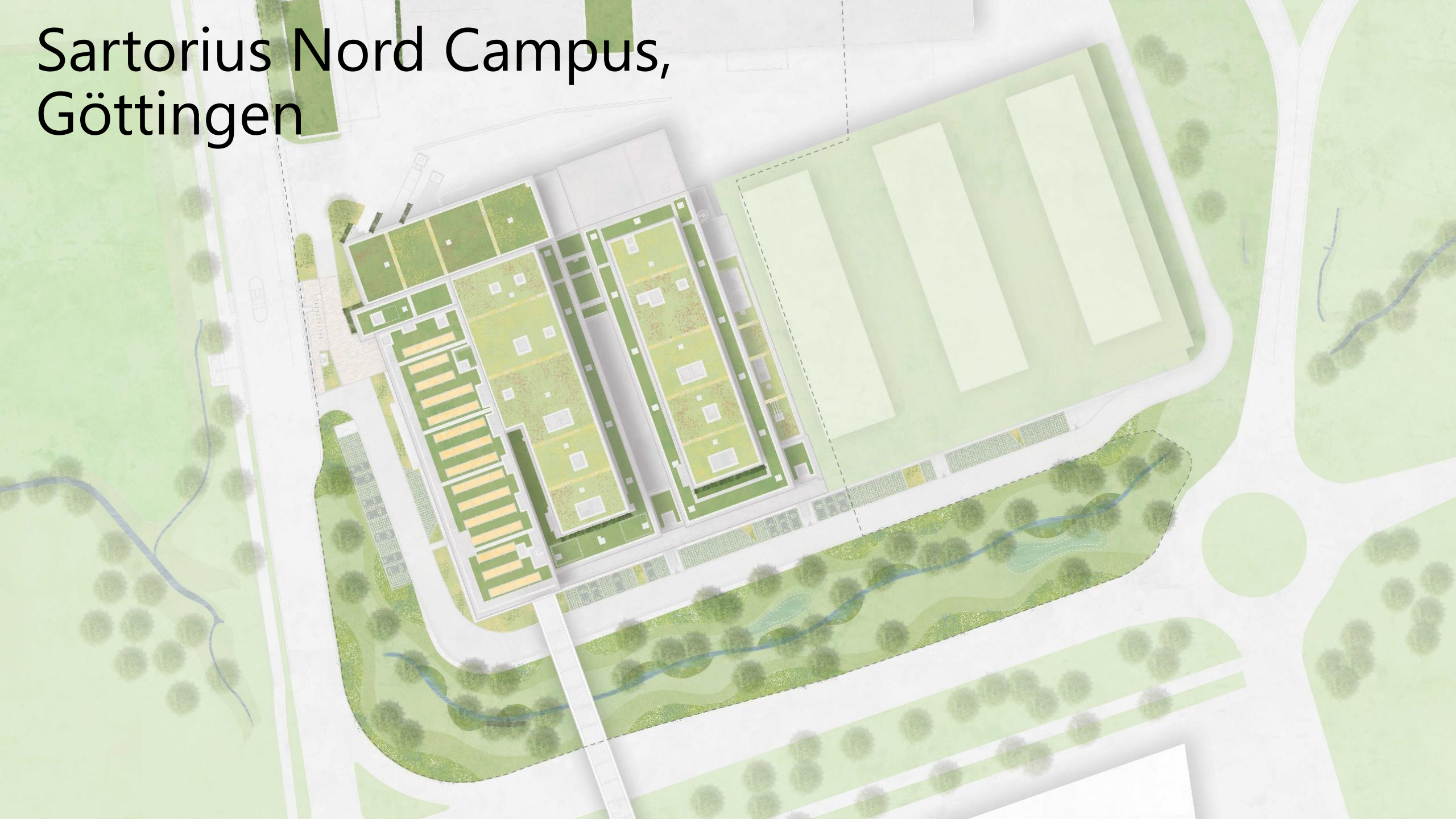

Sartorius Nord Campus, Göttingen

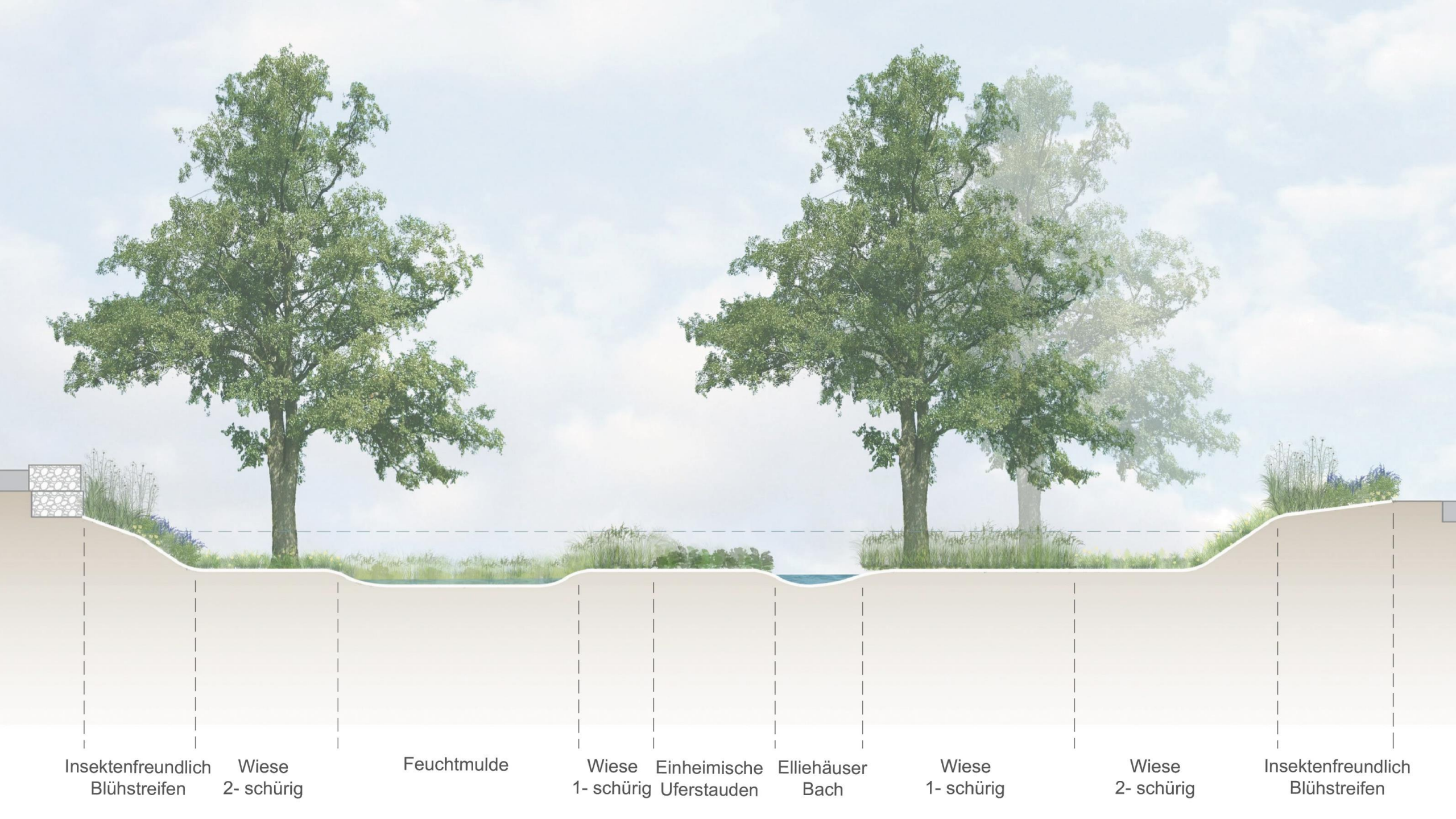

Insektenfreundlich
Blühstreifen

Wiese
2-schürig

Feuchtmulde

Wiese
1-schürig

Einheimische
Uferstauden

Elliehäuser
Bach

Wiese
1-schürig

Wiese
2-schürig

Insektenfreundlich
Blühstreifen

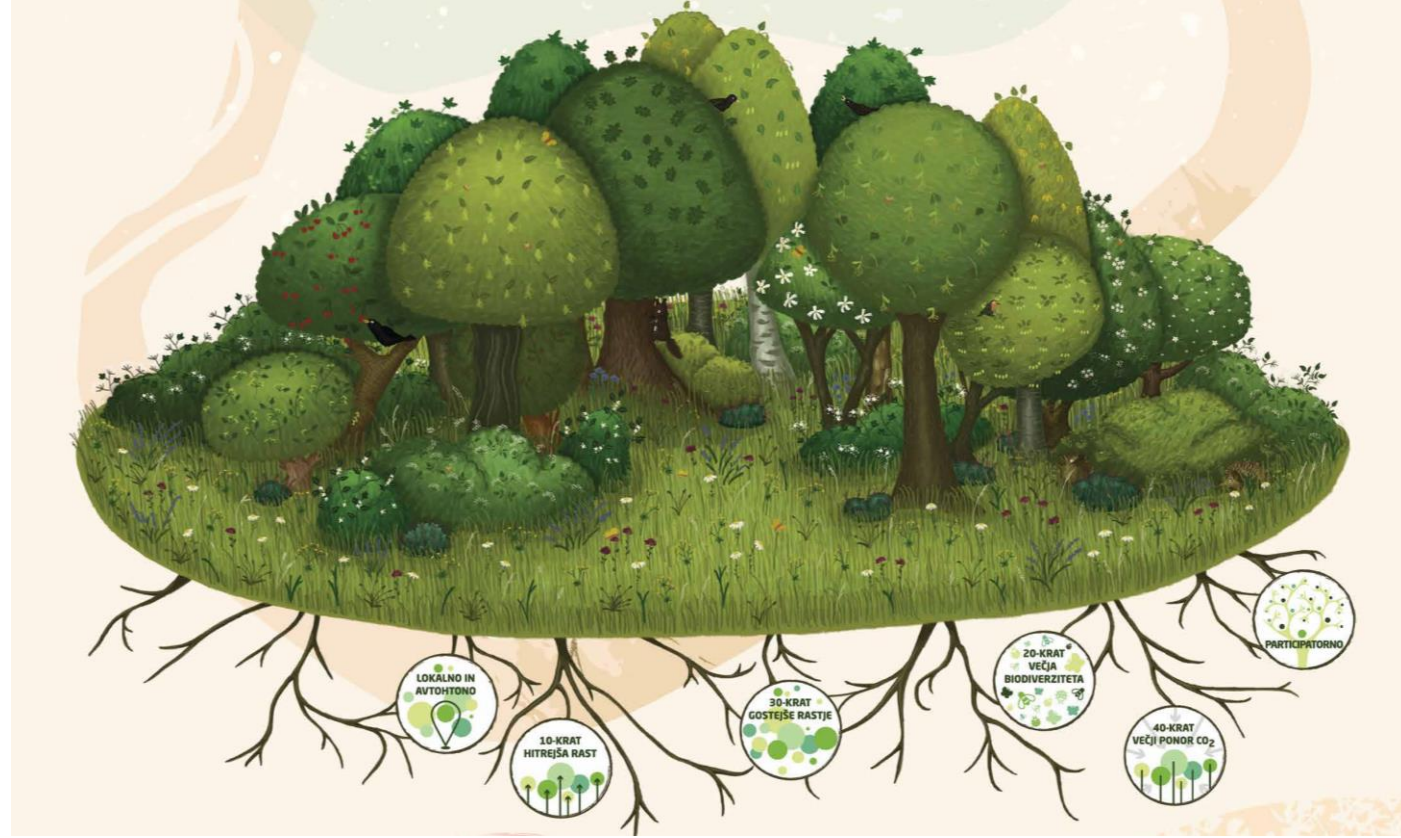

Mini gozdiček Miyawaki, Maribor

- analizira se sestavo tal in rastja v bližnjem gozdu
- sadike posadimo zelo blizu druga druge
- tekmovanje med rastlinami

BREZA
Betula pendula

Do 30 m visoko listopadno drevo z značilni belo skorjo. Cveti in očiasta se v aprilu in maju, v juliju pa dozorejo keratinske plodnice, velike 10 do 20 mm. Breza je hitro rastoča pionirska vrsta. Njena korenina sproščuje pektin in laktozemo, ki ju raztopi veter, in omogoča, da prva poraste okoli površine.

DIVJA ČEŠNJA
Prunus avium

Do 20 m visoko listopadno drevo z gladko skorjo in značilnim krentavim, ki bolj prekopan obrat obkrojuje deblo. Sivočrno obkroženi listi (od 7 do 12 cm) so po robovih nazobčeni. Njoha hitro zavetel in se očiasta v aprilu in maju. V belih cvetovih obkrojuje v vernalnem obdobju goščo listov. Plodovi so bobuljasti, rdeči. Zelo trdni – skoraj trdni in slabi, prvirajoči (pač, pivo in druge živali).

DROBNICA / DIVJA HRUŠKA
Pyrus pyraeaster

Divja hruška je do 20 m visoko listopadno drevo. Listi so najdlje do 8 cm dolgi, obdaj, dolgi 2-3 cm. V aprilu izkazuje domaćinske hruškasti iz debela in v maju hruškaste črnatelje trni, iz belih cvetov. Iz zavetelj v aprilu in maju, so obkrožena ravnostna drevesa. 2-3,5 m visoke, rdečkaste rumene hruške. Bobol ne umrežajo, so trpi, jesa. Listi porumenijo, visoki porokajo, nato potirajo in odlojajo.

ENOVRTNI GLOG
Malus sylvestris

Te listopadne drevo zraste do 8 m. Listi so majhni, nazobčeni in bogato dolgi, veje poravnane s trni. Glog zavetel maja in junija, bo drevo, obeta v bele cvetove, z močnim sladkastim vonjem privablja raje žuželke, jesa obkroži dve rdeči plodovni z enim semenom, ki jih v aprilu razvijajo živali in ptice. Izvarene zdravilni cvetovi, listi in plodovi so uporabni v tradicionalni medicini.

HRAST GRADEN
Quercus petraea

Te listopadne drevo zraste do 12 m. Listi so majhni, nazobčeni in valovito robom so dolgi 8-12 cm in so nameščeni na dno, s 4 cm dolgim listnem peteljku. Hrast cveti v maju, oktobra pa dozorejo žebelci. Na svojo svojo kakovost pritrjuje neopredelne na vire v aprilu. Ker na bogati množičnih in togih plomvih listih, spremljajo tudi plodovi v aprilu in juniju.

LESNIKA / DIVJA JABLANA
Malus sylvestris

Lesnika je do 10 m visoko listopadno drevo. Je divja sorodnica domačemu jabolku. Žabovrstna vrsta cveti maja in junija v belih do rdečih ravnostnih cvetovih. Obkroži acti plodovi so rumeni do rdeči bobuljasti in lista - trpajo obkroži. Tradicionalno so plodovi uporabljali za izdelavo kisa.

LIPA
Tilia platyphyllos

Te listopadne drevo zraste do 10 m visoke. Obkroži značilne srčaste liste. Na spodnji strani lista med žilami opazimo bele žilice (prti lipovca rjave). Cveti junija in v zaključku julija, rumeni cvetovi z enim svetlo rumenim vonjem privablja raje žuželke, ki cvetovi razvijajo rdeči, ki v obkroži do 2 cm. Očiasta se v aprilu in maju. Listi so trdni in slabi, prvirajoči (pač, pivo in druge živali).

MAKLEN
Acer campestre

Te listopadne drevo zraste do 20 m visoke. Ima razmeroma majhne liste, dolžine od 5 do 8 cm (brezje) in so majhni. Pogosto opazimo obkrožje značilno plastasto roba. Maklen cveti konec aprila in v zaključku maja z rumeno do zelenkastimi socvetji. Semena so na peclju opremljena s parjem letalnimi listi, ki rastejo pod kotom 90°.

NEŠPLJA
Mesulus germanica

Nešplja je do 6 m visoko listopadno drevo z vlistasto-pojastimi listi, ki imajo izrazito poudarjene žilice kamale. Te so na spodnji strani gošče poudarjene. Beli cvetovi so razvijajo na koncu listov, pogosto obkrožje drevo značilno obkrožje ravnostna plodovi, ostanki kalnih listov ostajajo izrazito vidni. Plodovi so rdeči, in Sela po prvi strani, ki neobkroži semena.

TISA
Tansacetata

Vrednotimo drevo doseže višino do 20 m. Dobro prerasla ozemlja lega. Raste zelo počasi in je izrazito dolgotrajno drevo. Je lahko druzna tudi do 2000 let. Razširjena v evropskem, Brestale in mediteranem sočinju. Družna kakovostni ali kakovostni rdeči jagode (sme obkroži rdeči semenični ovoji). Družni rumenosti modri cvetovi so pogosto rumeni in aprila. Zaradi zelo opornega lista je lista Tisa marsikje označena, tudi pri njej je redna in zavarnostna vrsta. Vsi deli rastline, razen plodovne enojnice, so močno strupeni.

GABER
Carpinus betulus

Do 30 metrov visoko drevo z značilnim žilavim debelom sivojzeleno. Imajo sivihi drevesa tvorijo zavrženo obkro. Listi so po robovih dolgo nazobčeni z vstajajočimi listnimi listi. Cveti v aprilu in maju z vstajajočimi listi in majhnimi socvetji, ki so na istem drevesu (endometrijski vrsta). Dobro dozorijo plodovi, ki so zbrskani v do 15 cm dolge visoke klase.

TREPETLIKA
Populus tremula

Trepetlika je do 20 m visoko listopadno drevo. Listi so okroglasti ali izrazito valovito robom. Sedijo na dolgih listnih peteljkah, zaradi katerega listje trepetava. Je ob najgostejšem plju vetra (od tod ime trepetlika). Je pionirska vrsta, ki ima izredno prvih, to poročajo opazili ali plodovne površine. Z lastnim sposobno (obkroži lista in s tem omogoča nazobčev za vstajajočih vrst mladega gošta.

TRDOLESKA
Euconymus europaeus

Listopadno grm, z domačim imenom šarfova kapa, lahko doseže višino 6 m. Pogosto vidi se sprva sivojzeleni, kasneje rjavi razpadajo obkroži. Sulfidni listi so dolgi do 4 cm. Družna rumeno-zeleni cvetovi se odpirajo v aprilu in maju. Septembra dozorejo za vrsto značilno obkrožni plodovi – živo rdečata glavica s črtnimi razdelki, ki nastanejo na grmu vsa žima in bogatijo zemljo s trpinami. Četelna rastlina je strupena.

BAKRENA ŠMARNA HRUŠKA
Amelanchier lamarckii

Listopadno grm, ki doseže višino do 7 m. Majhni listi so ovalne oblike, sprva palati in rdečkasti. Veliki so do 5 cm in imajo dolga stebelna trava. Izvarene zavetel marca ali aprila pred nastajanjem, oktobra pa dozorejo dve rdeči plodovi. Na različni nastajajo rdeči in predkrožje vrste so živali. Plodovi so veliki in bogati z vitamini C in številnimi drugimi zdravilnimi učinkovinami.

NAVADNI RAKITOVEC
Hippophae rhamnoides

Do 6 m visoko listopadno grm ali manjše drevo, ki se pogosto razraste v strnjeno grmičje. Pogosto so plodovi belih stebelnih travi. Izvarene zavetel marca ali aprila pred nastajanjem, oktobra pa dozorejo dve rdeči plodovi. Na različni nastajajo rdeči in predkrožje vrste so živali. Plodovi so veliki in bogati z vitamini C in številnimi drugimi zdravilnimi učinkovinami.

SPOMLADANSKA RESA
Erica carnea

Majhen, do 30 cm visok, vednozeleni grmičje kmeto zelenih in rjavkastih listov. Zavetel zgodaj med januarjem in marcem. Cvetovi so rdeči do rdeči, rdeči tudi belci. Plodovi so velike množice drobnih semen, za poročila vrsta, ki poročila prodrom kakovosti. Je značilna vrsta, pomembna zaradi zgodnjega cvetenja. Je obkroži tudi peptični se splošno zgodnje spoznavanje potirajo.

JESENSKA VRESA
Galium vulgare

Majhen vednozelen grm, ki zraste do 50 cm visoko. Družna z rjavo rdečimi ali rjavimi listi, sprva so rjavi. Cveti so bogato do obkroži z drobnimi svetlo vijoličastimi cvetovi. Plodovi so drobne glavice. Opazuje se z večtrnim žebeljem. Je dobro pača za bele in druge žuželke tudi v zgodnjem delu leta. Družna je zbrskana in uporabna v tradicionalni medicini. Je pionirska vrsta, ki v vernalni pogodja poročila potirajo.

KAJ VSE RASTE V MINI GOZDIČKU?

ČRN TRN
Prunus spinosa

Listopadno grm ali manjše drevo, ki navadno doseže višino do 4 m. Veje so poravnane s keratinske papirje, ki so prekriti sivo belimi luskami. Cveti v aprilu in maju, v juliju pa dozorejo keratinske plodovi. Njena korenina sproščuje pektin in laktozemo, ki ju raztopi veter, in omogoča, da prva poraste okoli površine.

BROGOVITA
Viburnum opulus

Do 10 m visoko listopadno grm. Listi so dolgača široki, s trnimi keratini. S nazobčanim robom in značilno listno kazo. V maju in juniju obkrožje bela socvetja, ki jih opazujemo žuželke. Opazimo cvetovi so razvijajo v svetle, rdeče plodovi, ki so hrana za ptice, ki na tak način razvijajo seme.

ČRNI BEZEG
Sambucus nigra

Listopadno grm zraste do 7 m visoke (včasih tudi v 10-12 metrov drevesa). Listi so dolgi 10-30 cm, sestavljeni iz več manjših listov. Veje imajo v notranjosti bel, mehak stržen. Bezog cveti maja in junija, ki u drobnih belih cvetov dvoje (kakovost prvega leta). Cvetovi so rdeči do rdeči, rdeči tudi belci. Plodovi (kakovostni) so rjavo bislo - trpajo obkroži. Je značilna vrsta, pomembna zaradi zgodnjega cvetenja. Je obkroži tudi peptični se splošno zgodnje spoznavanje potirajo.

RUMENI DREN
Cornus mas

Je listopadno grm ali do 8 m visoko drevo. Pogosto vidi se rdeča ali rdeča, na eni strani zelena, na drugi rdeča rdečkasta. Cvetovi je februarja/marca z rumenimi socvetji (od tod ime). Belci (plodovi) (kakovostni) so rjavo bislo - trpajo obkroži. Je značilna vrsta, pomembna zaradi zgodnjega cvetenja. Je obkroži tudi peptični se splošno zgodnje spoznavanje potirajo.

NAVADNA BODIKA
Ilex aquifolium

Je do 10 m visoko vednozeleno drevo ali grm. Vedno zeleni listi so usnjati, 2-8 cm dolgi in imajo na robu listca bodika, ki dajejo vrsti tudi ime. Iz debelih belih cvetov dvoje (kakovost prvega leta). Cvetovi so rdeči do rdeči, rdeči tudi belci. Plodovi (kakovostni) so rjavo bislo - trpajo obkroži. Je značilna vrsta, pomembna zaradi zgodnjega cvetenja. Je obkroži tudi peptični se splošno zgodnje spoznavanje potirajo.

PAZIPARK! KABUM!!!

- orodje gverilskih vrtnarjev
- iz naravnih materialov; gline, zemlje in mešanice avtohtonih semen so mešali, packali in oblikovali semenske kroglice
- za zeleno bombardiranje zapuščenih, zanemarjenih in pustih območij v mestih
- način setve rastlin v gosti vegetaciji ali na težko dostopnih zemljiščih
- iz gline, zemlje in primerne semenske mešanice ter oblikovane v kroglice

Pasivna hiša Leska
Hiše Jelovica

Čukrarna,
Ljubljana

Park slovenske
himne v Kranju

Promenada
Velenje

JUTA KRULC

(1913–2015)

- po izobrazbi arhitektka,
v praksi oblikovalka
vrtov in krajinska
arhitektka

Vrt Kržišnik v Žireh

Hvala za
pozornost!

Vprašanja?

Sonnensystemforschung in
Göttingen der Max-Planck-
Gesellschaft, Göttingen

ŽIVA PEČENKO

WETTE + KÜNEKE GBR, LANDSCHAFTSARCHITEKTEN

14.10.2022, ŠTUDENTSKI FORUM: MIKROFON PODNEBJU

